

УДК 343.7

ОСОБЛИВОСТІ РОЗСЛІДУВАННЯ КРАДІЖОК

*Маланчук Петро Михайлович,
канд. юрид. наук, доцент,
доцент кафедри кримінально-правових дисциплін
та судочинства ННІ права,
Сумський державний університет*

*Молчанова Аліна Павлівна,
студентка IV курсу ННІ права,
Сумський державний університет*

Стаття присвячена аналізу досить поширеного кримінально-караного злочину – крадіжка. Також у даному дослідженні проведеного системний аналіз порядку методики проведення розслідувань пов'язаних із таємним викраденням майна. На основі аналізу спеціальної юридичної літератури, яка закріплює дефініцію «крадіжка», а також статистичних даних – зроблено висновок, про те, що крадіжка серед усіх різноманітних злочинних посягань є найпоширенішим видом, ще цей злочин характеризується не високим рівнем розкриття, це свідчить про невчасне повідомлення про крадіжку, а також про несвоєчасність реагування на даний злочин правоохоронними органами. У статті наведено різновиди крадіжки, які різняться між собою – предметом, способом, місцем та часом скоєння. Наведено перелік елементів, які є важливими під час розслідування будь-яких різновидів крадіжки. Наведено порядок підготовки злочинців до вчинення злочину, який передбачений ст. 185 КК України. Розкрито елементи слідів, які можуть бути залишені злочинцями під час підготовки до злочину, і безпосередньо після вчинення крадіжки, у ході проведення огляду місця події при вчасному виявленні таких слідів, можна швидко розкрити злочин. Вказується у статті місце та час вчинення злочину, а також наведено певний перелік предметів відносно, яких суб'єкт проявляє намір для вчинення крадіжки. Надано характеристику особи-злочинця, вказано вікові параметри злочинців, а також певні особливості таких осіб, які виявлені практикою розслідування таких злочинів. Проведено аналіз першочергових слідчих дій до яких входять: огляд місця події, допит свідків-очевидців, допит підозрюваного, проведення ряду експертиз. Вказані слідчі дії є необхідними у процесі розслідування даного злочину, і за допомогою яких можна у короткі терміни розкрити злочини, які спрямовані проти власності громадян.

Ключові слова : крадіжка, злочин, процес розслідування, майно, предмет злочину, спосіб вчинення, місце та час вчинення, слідчі дії, огляд місця події, допит, експертиза.

Malanchuk P. M., Molchanova A. P. The Features of Carrying on the Theft. The article is devoted to the analysis of a rather widespread criminal punishment – theft. Also, in this study, a systematic analysis of the methodology used to carry out investigations related to the secret theft of property. On the basis of the analysis of the special legal literature, which establishes the definition of theft, as well as statistical data, it is concluded that the theft among all the various criminal offenses is the most common form, yet this crime is characterized by not a high level of disclosure, which indicates

an untimely communication about theft, as well as the lack of timely response to this crime by law enforcement agencies. The article presents the types of theft, which differ between themselves – the subject, way, place and time of committing. The list of items that are important when investigating any types of theft is given. The order of preparation of criminals for committing an offense, stipulated by art. 185 of the Criminal Code of Ukraine. Discovered elements of traces that can be left off by criminals during the preparation for a crime, and immediately after theft, during the inspection of the scene of an event with the timely detection of such traces, you can quickly detect a crime. The place and time of the crime are indicated in the article, as well as a certain list of objects in relation to which the subject intends to commit theft. The characteristics of the perpetrator are given, the age parameters of the criminals are specified, as well as certain features of such persons, which are discovered by the practice of investigation of such crimes. The analysis of the primary investigative actions, which includes review of the place of the event, questioning witnesses, questioning the suspect, conducting a number of examinations. The investigative actions indicated are inseparable in the process of investigating this crime, and with the help of which it is possible to quickly identify crimes against citizens' property.

Keywords : theft, crime, investigation process, property, subject of crime, method of commission, place and time of commission, investigating actions, review of the place of the event, questioning, examination.

Постановка наукової проблеми. Основний закон України у своїх нормах передбачає положення стосовно яких кожна людина має право володіти, користуватися та розпоряджатися своєю власністю. Адже протягом усього життя кожна людина набуває права власності на особисте майно, яким вона користується для забезпечення гідних умов життєдіяльності, і відповідно до Конституції України та Кримінального кодексу України посягання на власність визнається злочином. Найпоширенішим кримінально-караним посяганням на власність є крадіжка.

Звичайно зміни які відбуваються в економічній, політичній та суспільній сферах життя, зниження рівня життя, низький ступінь соціального захисту громадян, економічна нестабільність, безробіття, суттєве майнове розшарування, безпритульність є причинами значного зростання протиправних діянь і у цих умовах зростає кількість злочинів проти власності.

Загальновідомо, що майнові злочини, тобто злочини, що посягають на власність, є найбільш поширеним видом злочинів, особливо в великих містах, і їх число щороку зростає на протязі останніх років. З усіх майнових злочинів, скоєних на території нашої держави, переважають крадіжки чужого майна, бо крадіжки (таємне викрадення чужого майна) є, мабуть, найбільш легко здійсненними злочинами та, разом з тим, їх розкриття правоохоронними органами залишається на низькому рівні.

Проблемам, пов'язаним з особливостями розслідування крадіжок приділяли увагу такі вчені з кримінального права та процесу і криміналістики – Ю. Аленін, К. Антонов, О. Баєв, В. Бахін, Р. Белкін, В. Берназ, А. Вінберг,

В. Весельський, А. Волобуєв, В. Гончаренко, А. Іщенко, Н. Карпов, В. Коновалова, Н. Клименко, В. Кузьмічов, В. Лисиченко, В. Лисенко, Є. Лук'янчиков, В. Лукашевич, Г. Матусовський, В. Нор, В. Образцов, М. Порубов, Є. Россинська, М. Салтевський, М. Сегай, Р. Степанюк, В. Тertiшник, В. Тіщенко, Л. Удалова, П. Цимбал, К. Чаплинський, С. Чернявський, В. Шепітько, О. Гумін, М. Шумило, Н. Шурухнов, Б. Щур, О. Юхно, М. Яблоков, С. Якімова та інші.

Мета статті – проаналізувати підходи науковців щодо порядку розслідування досить поширеного злочину – крадіжок.

Виклад основного матеріалу. Право власності є підґрунтям для формування будь-якого громадянського суспільства. Кожна цивілізована держава передбачає охорону власності, це передбачено законодавством кожної країни. Хоча у нашій країні за крадіжку передбачено відповідальність КК України, все ж це не є ефективним і досконалим. Адже використання даної норми у правозастосовній практиці викликає певні складнощі, через велику кількість різновидів та схем таємного викрадення майна, а покарання, інколи, не виправдовує своєї мети.

Згідно з офіційною статистикою злочин передбачений ст. 185 КК України є одним із найпоширеніших серед нашого суспільства. Адже кожного дня є факти викрадення грошової валюти, продуктів у магазинах, велосипедів, одягу, автомобілів. У юридичному значенні, яке закріплене КК України – крадіжка – це таємне викрадення чужого майна. Такі дії передбачають активну поведінку особи, яка спрямована на незаконне і безоплатне вилучення чужого майна поза волею

власника цього майна. Головною рисою крадіжки є таємний характер таких дій [1].

Крадіжка охоплює досить велике коло злочинних діянь, які відрізняються між собою предметом посягання, способом вчинення і приховування, місцем вчинення злочинного наміру. І відповідно до цього крадіжки є різних видів:

- з приміщень – крамниць, павільйонів, супермаркетів, пансіонатів, квартирних помешкань, дач тощо;
- матеріальних цінностей;
- електричних мереж, нафтопроводів, кабельних ліній;
- індивідуальних речей громадян на автовокзалах, з вагонів потягів;
- кишенькові крадіжки (на ринках, у громадському транспорті);
- автотранспортних засобів [3, с. 371-372].

Під час розслідування крадіжок потрібно встановити такі дані: порядок підготовки до вчинення крадіжок; способи вчинення; сліди злочину; місце і час; предмет злочинного посягання; особистість злочинця. Встановлення цих елементів для розслідування злочинів відіграє важливу роль, адже перелічені елементи дозволяють побачити взаємозв'язок між багатоманітними обставинами вчинення злочину і в умовах нестачі вихідної інформації висунути обґрунтовані версії, обрати найкращий напрям для встановлення особи, яка вчинила крадіжку, встановити місцеперебування викраденого майна [8, с. 21].

Першим елементом є порядок підготовки до скоєння крадіжок, як правило, включає такі етапи:

1. Підбір співучасників проводиться із близького кола злочинця, яких він вважає надійними; підбираються особи, які мають кримінальне минуле; такі особи мають бути у хорошій фізичній формі, мають володіти навичками користування зброєю; особи, які мають канали збуту краденого; а також володіють власним транспортним засобом, і мають певне приміщення для зберігання викраденого.

2. Проводиться збір інформації про об'єкт злочинного посягання, про встановлення присутності в ньому певного майна, цінностей. Як показує практика більшість злочинців при виборі об'єкта злочину спершу збирають інформацію, ведуть спостереження, готують технічні засоби й транспорт. Отримані дані аналізуються, і у висновках вже визначаються місце, час і спосіб вчинення крадіжки.

3. Підбираються та купляють ся технічні засоби (наприклад, радіоапаратура, набори інструментів,

які необхідні для вчинення злочину, ключі), транспорт.

4. Відшукуються місця для зберігання викраденого майна і канали збуту [8, с. 21-22].

Також під час розслідування крадіжок потрібно встановити способи вчинення злочину. Спосіб вчинення – це певні дії особи, які спрямовані на підготовку, вчинення чи маскуванню злочину [5, с. 236]. Способи вчинення крадіжок є інформативним джерелом у криміналістичній характеристиці крадіжок. Крадіжки за способом їх вчинення можуть вказувати на професійну спрямованість злочинця, його спеціалізацію [6, с. 128].

Наступний елемент порядку розслідування крадіжок це сліди злочину. На місці практично будь-якого злочину, і в тому числі крадіжки досить часто лишаються сліди, за наявності, яких можна дізнатися характер поведінки злочинців з підготовки, вчинення та приховування злочину. Наприклад, на підготовку крадіжки у квартирі можуть вказувати сірники, шматочки дроту. Зазвичай, такі предмети вставляються між дверима і дверною коробкою, після цього злочинці дзвонять у дзвінок або стукають у двері визначеної квартири, і одразу ховаються, через певний проміжок часу повертаються та оглядають предмети, які вони встановили, якщо двері не відчинилися то предмети лишаються на місці, це свідчить про відсутність власників удома, і відповідно до цього злочинці можуть реалізувати свій план з метою крадіжки. Існують різноманітні випадки проникнення у житло і звичайно при будь-якій спробі проникнути у житло залишаються різноманітні сліди знярядь злому та інструментів, які використовувалися для цього, лишаються сліди взуття, пальців і долонь рук, волосся, волокон та інше. У самих приміщеннях також виявляються відбитки пальців рук, взуття, предметів і речей, залишеними зловмисниками: певні елементи одягу, дрібні речі, сліди слини та поту. Вилучення таких слідів допомагає розкриттю злочинів і викриттю злочинця [8, с. 25-26].

Місце і час вчинення крадіжки також є елементом розслідування даного злочину. Місце вчинення крадіжок у переважній більшості випадків обмежується незначною площею (будинки, салон автобуса тощо) [3, с. 372]. Стосовно часу вчинення то злочинці обирають такий проміжок часу, щоб вбезпечити себе від наявності очевидців або господарів майна. Переважна більшість квартирних крадіжок здійснюється у період з 9.00 до 17.00 годин у робочі дні, з комірчин – у нічний час, а кишенькові крадіжки здійснюються у час пік, коли наприклад у громадському транспорті велика кількість людей,

тоді вчинити кишенькову крадіжку дуже легко [2, с. 312].

Предмет злочину також є важливим елементом методики розслідування крадіжок. На даний час перелік предметів крадіжок досить багатоманітний. На вибір предмету досить часто впливає не стільки номінальна ціна виробу або предмета, скільки його дефіцитність, можливість швидкої реалізації, висока прибутковість. Часто предметом крадіжки є: бензин, харчі, одяг, гроші, ювелірні вироби та інше майно, яке становить певну цінність [8, с. 27-28].

Особистість злочинця є напевно основним елементом методики розслідування крадіжок. Особистість злочинця являє собою сукупність соціально-психологічних властивостей і якостей людини, які є причинами та умовами вчинення злочинів. В переважній більшості крадіжки скоюють чоловіки – 80 %, хоча жінки також фігурують у даному злочині, їх частка становить – 20 % (вони в основному виступають в ролі помічників, підбурювачів, виконавців, організаторів крадіжок, іноді діють самостійно). Говорячи про вікову характеристику даних осіб, які вчиняють крадіжки, то слід зазначити, що 25% осіб припадає на вікову категорію від 14-17 років; 60% на 18-30 років; 15% припадає на 31-45 років. Неповнолітні переважно вчиняють крадіжки групами. Неповнолітні, які вчиняють крадіжки, характеризуються як люди зі слабкими моральними мотивами та надмірним розвитком примітивних потреб, вони схильні до наслідування особам, які раніше судимі, бо вважають це почесним, «крутим» в силу свого віку і необізнаності про подальшу долю осіб і притягуються до кримінальної відповідальності. Переважна більшість злочинів відносяться до осіб, які не працюють – 70% осіб. Для осіб, які вчинили крадіжки, характерний рецидив, особи судимі за аналогічні злочини [4, с. 322].

Наведена криміналістична характеристика методики розслідування крадіжок має загальний характер, і допускає лише у цілому визначити напрямки розслідування конкретної крадіжки.

Як вказувалось вище, існує досить багато різновидів крадіжок, і кожному різновиду присутні свої особливості розслідування. Під час розслідування крадіжок у загальних рисах крім наведеної методики розслідування проводяться також певні слідчі дії, до яких відносять: огляд місця події, допит потерпілих, допит свідків, допит підозрюваного і призначення судових експертиз.

Основною слідчою дією, яка проводиться першочергово – це огляд місця злочину. Прибуття на місце крадіжки має відбуватися як можна швидше після отримання повідомлення про вчинений злочин. До приїзду правоохоронних

органів має бути забезпечено охорону території де скоєно злочин, щоб обстава вчинення злочину залишилася незмінною. Також під час огляду місця події має бути визначено коло осіб, які будуть брати участь в огляді (поняті, криміналіст, кінолог, співробітник оперативного підрозділу, службові й матеріально відповідальні особи, потерпілі, свідки-очевидці). Коли визначено учасників огляду місця події та його межі, проводиться фотофіксація місця злочину. Детально має бути оглянуто місця проникнення: вхідні двері, «чорний» вихід, вікна, балкони, димоходи, покрівлі, стелі, підлоги, засувні пристрої, їх розміщення і стан. Проводиться розшук слідів злочинців, сліди знарядь злочину. Уважно мають бути оглянуті предмети з видимими слідами злочину. Щоб розшукати та виявити особу, яка вчинила злочин потрібно приділити увагу пошуку слідам, які могли бути залишені. За результатами огляду вирішується питання про відкриття кримінального провадження, прогноуються слідчі версії та складаються плани їх перевірки.

Наступна слідча дія – це допит потерпілих для встановлення обставин крадіжки. Під час допиту потерпілий має розповісти про те, що саме вкрадено, якщо предмет характеризується певними ознаками, про це також потрібно сказати, що пришвидшить розшук викраденого майна; потерпілий має вказати приблизний час вчинення і виявлення крадіжки; також встановлюються дані про те, чи не бачив потерпілий підозрілих осіб перед злочином, можливо він запам'ятав певні риси даної особи; кого саме потерпілий може підозрювати у вчиненні даного злочину та інші обставини [7, с. 312].

Під час допиту очевидці встановлюються дані про зовнішні ознаки злочинця, час та спосіб вчинення крадіжки, про спрямування, у якому зникли злочинці, про автотранспортні засоби та інше.

Ще одна слідча дія – це допит підозрюваного. Звичайно вона проводиться лише після того як злочинця затримано, проведено обшук та освідування, та обшук місця проживання злочинця. На початку допиту слідчий має запропонувати підозрюваному самостійно розповісти про факт крадіжки, і детально розповісти коли, які наміри спонукали його до вчинення злочину, чи було здійснено підготовку, які особи причетні до реалізації плану крадіжки, які технічні засоби ними використовувалися, що саме викрадено і де перебуває майно, у випадку продажі викраденого розказати, яким способом проводився збут майна, грошова винагорода за нього у якій сумі. Об'єктивність показань підозрюваного може бути підтверджено результатами пред'явлення для

впізнання (осіб, речей, знарядь злочину), слідчого експерименту.

Під час розслідування крадіжок призначається певний перелік експертиз, які можуть допомогти у розслідуванні. Призначаються – дактилоскопічні, судово-медичні, трасо логічні експертизи для ідентифікації злочинця, відбитків взуття, автотранспортних засобів; товарознавчі, хімічні, біологічні експертизи – при дослідженні майна, яке було викрадено [7, с. 312].

Висновки. Таким чином, характеристика процесу розслідування крадіжок є взаємопов'язаною системою властивостей конкретного виду крадіжки, які характеризують обставу, спосіб вчинення злочину, час та місце

вчинення злочину, особу злочинця, ці усі дані мають значення для виявлення, розкриття і розслідування злочину. Особливості та складність розкриття крадіжок полягає у тому, що першочергові слідчі дії проводяться не повно, наприклад, огляд місця події проводиться поверхово, не аналізуються отримані дані, не проводяться експертизи або об'єкти, які підлягають експертизі вилучені з місця події, не придатні. Низький професійний рівень співробітників правоохоронних органів, пов'язаний із недоліками досвіду практичної роботи, неналежна робота з кадрами слідчих, слабкий контроль за виробничою діяльністю.

Використана література :

1. Крадіжка: ознаки, відповідальність, покарання в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.pozov.com.ua/ua/posts_ua/kradizhka.html
2. Криміналістика. Академічний курс : підручник / Т.В. Варфоломієва, В.Г.Гончаренко, В.І.Бояров [та ін.]. – К. : Юрінком Інтер, 2011. – 504 с.
3. Настільна книга слідчого: Наук.-практ. видання для слідчих та дізнавачів / М. І. Панов, В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова та ін. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Вид. Дім «Ін Юре», 2007. – 728 с.
4. Пясковський В.В. Криміналістика [текст] : підручник. / В. В. Пясковський, Ю. М. Чорноус, А. В. Іщенко, О. О. Алексєєв та ін. – К. : «Центр навчальної літератури», 2015. – 544 с.
5. Сорока І. В. Спосіб вчинення як елемент криміналістичної характеристика крадіжки чужого майна громадян, вчиненої групами неповнолітніх / І. В. Сорока // Юридичний науковий електронний журнал. – 2015. – № 2. – С. 236-238.
6. Твердохліб І. М. Криміналістична характеристика крадіжок, учинених в умовах надзвичайних ситуацій / І. М. Твердохліб // Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. «Право». – 2011. – Вип. 16. – С. 124-131.
7. Шепітько В. Ю. Криміналістика: підруч. / В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова, В. А. Журавель [та ін.]: за ред. В. Ю. Шепітька. – 5-те вид. переробл. та допов. – К.: Ін Юре, 2016. – 640 с.
8. Шурухнов Н. Г. Расследование краж: Практическое пособие. – М. : Юристь, 1999. – 112 с.